

a. hoeveel tijd na den stilstand van den bloedsomloop het dood gewaande hart op nieuw tot kloppen, d.i. leven kan worden gebracht;

b. hoe lang de menschelijke huid na datzelfde tijdstip nog actieve levensverschijnselen blijft vertoonen;

c. wat wij weten over het afstervingsproces in het centrale zenuwstelsel, waarmede aan de geestelijken eenige deugdelijke toelichting zou kunnen worden gegeven aangaande onze kennis „de ipso mortis instanti.”

Als klinische waarneming, misschien van eenige beteekenis tot het vormen van een oordeel over de vraag sub 3°. wil ik een eigen waarneming mededeelen:

Een jong meisje, geduldige teringlijdstster, sterft. Na het bekende stadium van rochelen en ademhalingskrampen met convulsieve gelaatsbewegingen verschijnt op het oogenblik van s. v. v. sterven een bovenaardsche geluksuitdrukking op het gelaat, dat reeds ontzield had geschenen. Op dat oogenblik functioneerde de weg van het bewustzijn over hersenschors-facialiskern-gelaatsspieren blijkbaar onberispelijk. Hoe lang het duurde, voordat deze bezielde uitdrukking in de turgorlooze verslapping der gelaatsspieren wegstierf, heb ik niet en heeft niemand met het horloge in de hand nageteld, maar een ieder en zeker elke geestelijke, van welken godsdienst ook, zou aan deze stervende mensch tijd hebben gelaten, om het mysterie des doods te ondergaan, — alvorens het mes te grijpen voor de sectio caesarea demotuae.

Niet uit eerbied voor de nagedachtenis der overledene onthouden wij ons, maar op grond van onze volslagen onbekendheid met het afstervingsproces, dat het leven overvoert in den Dood.

Mijn welgemeenden dank aan hen, die mij inlichtten over de moeilijkheden, waarvoor de R. C. geestelijke bij de uitvoering van zijn plichten komt te staan.

Alkmaar, 19 September 1921.

A. J. KORTEWEG.

II.

Wanneer KORTEWEG in zijn verslag had geschreven, dat hij de niet-levensvatbare ongeboren vrucht bedoelde, dan had hij DE RIJK misschien niet onmiddellijk tot een „vaatje buskruit” gemaakt. Maar met den besten wil heb ik deze bedoeling ook niet er uit kunnen lezen, te meer wanneer hij spreekt van „die katholieke collegae, die in gemoede overtuigd waren met den stethoskoop den dood der vrucht tijdig te kunnen vaststellen.” Gaarne neem ik echter aan, dat hij het toch zoo heeft bedoeld en dat woorden als „tot overmaat van ramp” en „de riem onder het hart der twijfelmoedigen” niet kwetsend zijn bedoeld, maar als een „slip of the pen” moeten worden beschouwd.

DE RIJK trekt uit het verslag de slotsom, dat in de afdeeling Alkmaar geen eenstemmigheid heerscht over het feit, *dat de vrucht de moeder overleven kan*, en zelf haalt hij een bewijs aan uit eigen praktijk, dat dit wel degelijk het geval kan zijn. Dit acht ik juist!

Op 11 December 1911 geroepen bij een eerstbarende, die tevoren nooit bij mij was geweest, vond ik een ontsluiting van ongeveer 6 cM. Terwijl ik bezig ben verder alles voor de bevalling in orde te maken, wordt de vrouw hevig benauwd en ik ontdek een vitium cordis met hartverlamming. Onderhuidsche inspuitingen met digitalis en campher geven niets; de geestelijke wordt onmiddellijk ontboden. Van schrik loopt iedereen de kamer uit en ik blijf alleen met de snel stervende en spoedig daarna overleden vrouw. Het lijk op het dwarsbed, de beenen over mijn schouders, de klaarliggende tang aangelegd en enkele minuten later is een levend kind ter wereld gehaald, dat spoedig tot schreeuwen wordt gebracht. Op heden is het nog in leven en wordt dus spoedig 10 jaar oud.

Wanneer een voldragen kind de moeder overleven kan, waarom zal de jongere vrucht dat ook niet kunnen bij tamelijk plotselingen dood?

KORTEWEG vraagt, waarom de keizersnede bij ongeboren vrucht zoo zelden

voorkomt. Vermoedelijk hecht het overgrootste deel der Katholieken, vooral uit de lagere klasse, aan zwangerschap in de eerste maanden niet zulk een grootte waarde, omdat zij dikwijls niet eens weten of zij zwanger zijn. Bovendien is zwangerschap in de eerste maanden moeilijk te diagnostiseeren en bij ernstig zieke zwangeren breekt zij dikwijls spoedig af.

In mijn 23-jarige praktijk te Meerssen, waarin de vroedvrouw en ik jaarlijks samen ongeveer 300 verlossingen deden, heb ik slechts één geval gehad. Hier betrof het een vier maanden zwangere vrouw, die aan vitium cordis in ongeveer 6 uren bezweek. Ik had de overtuiging, dat de vrucht afgestorven zou zijn, maar wie zou dat bewijzen? En daar de familie den doop verzocht, had ik als niet-Katholiek geneesheer aan dat verzoek te voldoen.

Onze patiënten hebben hun rechten, en onze overtuiging daaraan ondergeschikt te maken, staat m.i. hooger dan van hen concessies te eischen. En op dat m.i. praktische standpunt heb ik mij steeds geplaatst.

Scheveningen, 14 September 1921.

H. A. MOLEMA.

BERICHTEN.

Wetten, Besluiten, Officiële verslagen, enz..

Toezicht op landverhuizers.

De minister van arbeid heeft de volgende beschikking genomen omtrent het toezicht op landverhuizers, die ons land binnenkomen:

De landverhuizers, welke te Oldenzaal het land binnenkomen, begeven zich op aanwijzing van de grenspolitie onmiddellijk naar het sanitaire station te Oldenzaal voor het ondergaan van het gezondheids-onderzoek. Als geneeskundige van dit onderzoek wordt aangewezen dr. A. W. DEGRÉ, quarantaine-arts te Oldenzaal. Aan de vergunning tot voortzetting der reis kunnen door den geneeskundige, belast met het gezondheids-onderzoek, de volgende voorwaarden worden verbonden:

- a. de reis geschiedt in afzonderlijke wagons;
- b. het is den landverhuizers verboden, gedurende de reis van Oldenzaal naar de bestemmingsplaats de wagons te verlaten;
- c. door den plaatselijken geneeskundigen dienst zal sanitair toezicht worden gehouden op de landverhuizers gedurende hun verblijf ter plaatse.

Deze beschikking is opgenomen in de *Nederlandsche Staatscourant* van 14 September 11., no. 178.

Hetzelfde nummer van de *Staatscourant* bevat een beschikking van de ministers van arbeid, van financiën, van waterstaat en van landbouw, nijverheid en handel, waarin bepaald wordt, dat landverhuizers, komende uit Rusland, Litthauwen, Letland, Esthland, Polen, Dantzig, Opper-Silezië, Tsjecho-Slowakije, Oostenrijk, Hongarije, Zuid-Slavië, Albanië, Griekenland, Boelgarije, Roemenië, Turkije en dat gedeelte van Duitschland, hetwelk gelegen is ten oosten van een lijn, welke gevormd wordt door de west- en zuidgrens van Pommeren tot aan de Oder, de Oder en de Neisse (met uitsluiting van de plaatsen, die gedeeltelijk op den eenen en gedeeltelijk op den anderen oever van beide rivieren gelegen zijn), aan de oostgrens van ons land slechts worden toegelaten in de grensgemeente Lossen. Die toelating geschiedt slechts langs den spoorweg en den landweg Bentheim—Oldenzaal.

MUNTENDAM.